

VALTIOVARAINMINISTERIÖN LAUSUNTOPYYNTÖ KUNTALAIN HALLITUKSEN
ESITYSLUONNOKSESTA

95/0.10/2014

KHALL § 240

Kuntalain kokonaisuudistuksen tavoitteena on uudistaa kuntalaki siten, että siinä otetaan huomioon kuntien muuttuvasta toimintaympäristöstä ja uusista kunnallishallinnon rakenteista aiheutuvat muutostarpeet. Uusi kuntalaki on tarkoitettu korvaamaan vuoden 1995 kuntalaki. Kuntalaki on edelleenkin kunnan hallintoa, päätöksentekomenettelyä ja taloutta koskeva yleislaki. Uudistuksella pyritään vähentämään erityislainsäädännön tarvetta.

Valtiovarainministeriö asetti heinäkuussa 2012 kuntalain kokonaisuudistuksen valmistelua varten parlamentaarisen seurantaryhmän. Lisäksi asetettiin työvaliokunta ja neljä valmistelujaostoa seuraavasti: toimieliimet ja johtaminen, demokratia-, talous- sekä kunnat ja markkinat -jaostot.

Hallituksen esitysluonnos on päivätty 8.5.2014 ja se löytyy nettisivulta www.kuntauudistus.fi. Linkki löytyy otsikon alta: Kuntalaki uudistuu - kuntalainen, kuntajohtaminen ja kuntatalouden tasapaino lain keskiössä. Lakitekstiä on runsaasti, 285 sivua. Se on nähtävänä myös kirjallisena kaupunginhallituksen kokouksessa. Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa erityisesti itsemäärittelymistään kohteista, joita on runsaat 20.

Lisäksi kuntalakiehdotus annetaan ajankohtana, jolloin keskeisiä, isoja kunnalliseen toimintaan liittyviä kysymyksiä on avoinna tai erillisessä valmistelussa. Tällaisia ovat tällä hetkellä sote-lainsäädäntö, kuntien tehtävien karsinta ja sisältö samoin kuin alueellisten toimielinten ja pormestarien vaalijärjestelmä.

Kunnallisen itsehallinnon näkökulmasta ehdotuksen keskeinen kohta on uusi kuntatalouden ohjausjärjestelmä.

Tulevaisuudessa valtion on tarkoitus laatia kuntatalousohjelma, joka sisältää euromääräisen rajoitteen valtion toiminnasta aiheutuville kuntatalouden menojen muutoksille. Tarkoitus on oikea, koska nykyisestä peruspalveluohjelmasta on vuosikymmenen kokemukset, joiden perusteella voidaan todeta, että nykyisin käytössä olevalla menetelmällä ei ole pystytty turvaamaan enempää perustuslakivaliokunnan edellyttämää rahoitusperiaatetta kuin myöskään rajoittamaan kuntatalouden velvoitteista aiheutuvaa kustannuskehitystä. Viime vaiheessa uudenkin esityksen vaikuttavuus on kuitenkin kulloisenkin hallituksen ja eduskunnan varassa. Rahoitusperiaatteen toteutuminen edellyttää kuntalain hallinnollisen päätöksen asemasta sitovampaa lainsäädännöllistä ratkaisua.

Kuntalaki on kunnan hallinnon peruslaki. Hallinto ja talous ovat keskeisiä asioita. Kunnan taloussäännöksiin esitettävät merkittävämmät muutokset koskevat alijäämän kattamista koskevien säännösten tiukentamista ja ulottamista myöskin kuntayhtymiin sekä kuntakonsemin näkökulman vahvistamista kunnan talouden suunnittelussa. Periaatteessa alijäämän kattamisvaatimukset ovat kannatettavia, mutta toisaalta kunnan oma liikkumavara taloudenhoidossa on muuttunut yhä kapeammaksi valtion supistaessa omaa maksuosuuttaan ja lisätessä täten kunnalliseen verotukseen kohdistuvaa painetta. Viime kädessä valtion säättämät tehtävät, jotka jätetään kuntien toteutettaviksi tapahtuvat kunnan keräämin verovaroin ja kiristävät entisestään verotusta Suomessa.

Tiukennusta kunnan toimialaan merkitsee ehdotettu lain 131 §, jossa säädetään kunnan omistaman kiinteistön luovutuksesta tai vuokralle antamisesta. Toisaalta se kuvaa jo nyt toteutetun terveen kunnallispolitiikan mukaista toimintaa.

Kunnan päätöksentekoon liittyen ehdotukseen sisältyy joitakin periaatteellisesti ongelmallisia tai avoimia kohtia. Kunnallisvaalit järjestettäisiin keväällä ja valtuuston toimikausi alkaisi heinäkuun alusta. Tälle muutokselle ei kuitenkaan ole esitetty perusteluja runsaasti. Käytännön toiminnalle vieraalta tuntuu ajatus myös siitä, että aikaa kysyvät luottamuspaikkaneuvottelut joudutaan vaalien jälkeen käymään lähes kesän aikana ja valtuuston järjestäytyminen osuu keskelle suomalaisen lomakauden sesonkia.

Lakiluonnosesitys sisältää myös nykyisen lainsäädännön tapaan monia lupauksen tapaisia ilmauksia, joiden toteutumisen keinoja ei laissa esitetä. Tällaisia ovat esim. johtamisen ja puheenjohtajien asemien tukeminen ja vahvistaminen sekä kunnanhallituksen puheenjohtajaa koskevat lausumat lakiesityksessä.

Kunnan muuttuminen konsernimaisemmaksi on yhä entistä selvemmin esillä. Kuntakonsernin kuntaomistajan keinojen selkeytys on paikallaan. Esityksen perusteluissa viitataan tarpeeseen huolehtia yhtiön hallitusten jäsenten pätevydestä, osaamisesta, kokemuksesta ja johtamiskyvystä. Heidän tulee myös tiedostaa, että heidän tehtävänsä on varmistaa omistajan tahto ja velvoitteiden toteutuminen yhtiön toiminnassa.

Kuntakonsernin kokonaisedun huomioiminen on tärkeää kuntalain tasolla. Riittävän talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus on merkittävää kunnan tytäryhtiön hallituksen kokoonpanossa. Luottamushenkilöille on annettava oikeudet saada tytäryhtiöiden toimintaa koskevat tiedot.

Kuntalakiehdotusluonnos pyrkii turvaamaan kuntalaisten riittävien vaikutuskeinojen toteutumisen. Huomioi nuorten kiinnostamattomuuden taikka kriisiytymiskehityksen taloudessa ja kunta-valtiosuhteen vaikutuksen siihen.

Monista asioista johtuen jo kaupungin lausunnon alussa mainittujen keskeisten avointen kysymysten (ennen kaikkea sote-uudistuksen ja kuntien tehtävän määrittämisen) johdosta lakiehdotus olisi jätettävä tarkempaan selvitykseen ja on syytä ottaa kokonaisuutenaan uudelleen käsiteltäväksi sen jälkeen, kun sote-uudistus saadaan ratkaistua lopulliseen muotoon.

Kaupunginjohtaja: Kaupunginhallitus päättää antaa Valtiovarainministeriölle kuntalakiesityksestä edellä selostetun lausunnon.

Kaupunginhallitus: Hyväksyttiin yksimielisesti.

Otteen allekirjoitetusta ja tarkastetusta
pöytäkirjasta oikeaksi todistaa:

Oulaisissa 3.9.2014


Maarit Grekula
pöytäkirjanpitäjä